

Rætt- skrivning

– Triði partur

BÓKAÚTGAVA

Føroya Skúlabóka-grunnur hevur givið út bókina Rættsskriving - Triði partur. Bókin byggir, eins og áður útgivnu partarnir, á bókina "Føroysk rættsskriving, 4. skúlaár" eftir Jeffrey Henriksen.

Bókin er ætlað miðdeild fólkskúlan. Dentur er lagdur á at geva miðvísa undirvísing í mállæru og føroyskari rættsskriving við denti á tey stavorð og á tær rættsskrivingarreglur, ið mesti tørvur tykir vera á hjá børnunum at læra í miðdeild fólkskúlans.

Í bókini eru 31 tímar. Innihaldsliga er hon bytt í trí eigni: fyrirsagnir, ljóðlæru og rættsskriving.

Fyrirsagnirnar eru 11 í tali. Í ljóðlæru verður arbeitt við umljóði.

Rættsskrivingarvenjingar eru t.d.: útfyllingarstykki og uppgávur, tá ið arbeitt verður við navnorðum, sagnorðum, lýsingarorðum, kyninum og føllumum. Eisini eru orðvenjingar, har ið sligið verður upp í leitorðalistanum, sum er skipaður í bókstavarad og stendur aftast í bókini. Harumframt eru stílaevni.

Í triðja parti hevur Gunnvør Joensen gjørt uppskot til fjølbroyttar eykauppgávur, sum geva næmingunum møguleika at arbeiða sjálvstøðugt. Áðrar uppgávur krevja stuðul frá lærara og kunnu nýtast bæði sum samrøður og í skrivligum arbeiði.

Aftast í bókini eru rættsskrivingarreglur og leitorðalisti.

Í bókini eru nógvar myndir, sum Herálvur Jacobsen, lærari, hevur tekið. Olivur við Neyst teknaði permumyndina.

Umbróting, reproarbeiði og prenti hevur Hestprent staðið við.

Rættsskriving - Triði partur er 77 bladsíður og kostar 95,- kr.

VIÐMERKINGAR

Oljuútgerðarhavin í Suðri

John S. Myllhamar

Meina politikarar nakað við hugtakið: menning av útjadaranum, og við at hava sett niður útjadaranevnd, er so innlýsandi, at oljuútgerðarhavin verður lögð í Suðri. Alt annað er burturvið. Har eru firðir, sum frá skaparans hond eru skornir til slík endamálið. Og tað vildi gleitt fleiri av okkum, sum búgva aðrastaðni í

landinum, at aftur kundi verði sagt um eitt nú Tvøroyri, sum Poul F. tekur til,

at har komu fólk úr flestu landsins bygdam, at har er vinnu og bestu livikor. Sum búsitandi í Vágum var eg fegin um, at í hvussu so er ávisir suðuroyartingmenn arbeiddu sum landspolitikarar, tá ið talan var um at fáa undirsjóvartunnul um Vestmannasund. Hetta fer at hava við sær, at flogvøllurin verður liggjandi í Vágum, og hetta verður mennandi fyri oynda. Sama verður galdandi fyri Norðoyggjar, tá ið fast samband

kemur tann vegin. Tað verður mennandi, ikki bara fyri Norðoyggjar, men Eysturoynda eisini, ið frammanundan er betri fyri, hvat eitt nú samferðslu viðvíkur.

Vit eru glað fyri og góð við okkara høvuðstað, tí vilja vit ikki, at fólkio skal stúgast saman í hvørjum kjallara og úti undir vaðingini í hvørjari kroysu í Havn, og at tey skulu gjalda ovurhonds stóra leigu fyri hetta, meðan restin av

bygdam og býum í landinum, sum eru so væl útbyggt við húsum, havnum, veganetið, sjúkrahúsum o.s.f. skulu liggja manntóm.

Havin hevur ikki pláss til síni egnu, siga tey sjálv, hví tá troka fleiri fólk inn á tey? - sera ólogiskt.

Háttvirðu tinglimir: verði nú realistiskir, verði landspolitikarar. Praktiseri tað, tit sjálvir hava viðtekið:

Menning av útjadaranum. Leggi oljuútgerðarhavinna í Suðri.

Føroysk lögregla – ein avbjóðing

Høgni Hoydal
landsstýrismaður

Ein føroysk lögregla er ein avbjóðing hjá bæði starvsfólki og politisku skipanini. Starvsviðurskiptini verða sjálvsagt tryggjað og vónandi vilja okkara lögreglu-fólk taka lut í fyrireikingunum.

Nógvar löggar søgur tykjast ganga um ætlanirnar at skipa lögregluna undir føroyska lóggávu og myndugleika. Tað er væl skiljandi, men ongin orsök er at gera nakran mystikk burturúr málinum.

Í eini viðmerking í bløðunum nevni Schandorff Vang, politistur, at undirritaði skal hava nøkur duld

motiv og at ongar kanningar eru gjørdar av málinum. Hetta er tíbetur ikki so.

Eg skal tí í stuttum lýsa málið.

Fullveldisætlanin

Endamálið landsstýrisins, sum er samtykt á lögtingi, er at Føroyar skulu skipast sum eitt land við fullveldi –

har vit sjálvsagt fyrirista og gjalda øll málsøkir sjálv eftir eini skipaðari ætlan.

Í tí sambandi varð Hvítubók gjørd, har fylgibind 2 nágrenniliga lýsir tey málsøk, sum í dag verða fyriritin av donskum myndugleikum, og lýsir hvørji krøvini eru til sjálvstøðuga føroyska fyririting.

Ein trupulleiki við lýsingini av lögregluni hevur verið, at danska forsetismálaáðið hevur sýtt fyri, at landsstýrið kann samstarva beinleiðis við teir avvarðandi donsku myndugleikarnar um at fáa til vega upplýsingar og metingar.

Tí eru upplýsingarnar bygdar á egnar kanningar hjá teimum, ið gjørdur Hvítubók, og tað er hetta eg

havi hildið meg til í arbeiðinum.

Upplýsingar í Hvítubók

Alt sum hevur við lögregluna at gera verður viðgjørt á bls. 44-100 í fylgibindi 2 til Hvítubók – og starvsviðurskipti, fígging og skipan verða serliga lýst á bls. 83-94.

Annars er ein samandráttur í Hvítubók á bls. 118-119.

Verandi yvirlit vísa, at útreiðslurnar til rakstur av lögregluni í Føroyum er 45 mió. kr. árliga. Niðurstøðan í Hvítubók er, at til tess at røkja allar uppgávur, verandi sáttmálar, útbúgving og starvsviðurskipti, verður roknað við at kostnaðurin er 63 mió. kr. árliga.

Sjálvt arbeiðið

Lóggávu- og rættarlaga grundarlagið hjá lögregluni er ásett í Rættargangslógini. Rættarskipanarnevndin, sum arbeiði undir grundlógarnevndini, viðger hesar spurningar og ger uppskot til lóggávu.

Ætlanin er, at tey praktisku viðurskiptini verða viðgjørd í eini aðrari nevnd, har Politistafelagið fær bjóðað umboð.

Endamálið er greitt: Starvsviðurskipti og sáttmálar hjá verða ikki verri og lögreglan skal framhaldandi virka optimalt undir føroyskari ábyrgd.

Vónandi fáa vit eitt gott samstarv um at taka við hesi avbjóðing.

Nøkur orð um skattalætta og búskapargrunn

Sámal Matras
Kristiansen

Anfinn Kallsberg, lögmaður, nevni í síni nýggjársvorðu trýggjar avbjóðingar í hesum komandi ári. Tann kanska mest áhuga-verda er kanska tann ikki at sleppa búskapinum leysum. Samstundis hoyrast órvogandi orð frá formanninum í fíggingarnevndini, Finnoga Arge, um at ein skattalætti helst hevði verið eitt gott hugskot.

Eitt av sitandi samgongu bestu avrikum man helst vera stovnanin av sonevnda búskapargrunninum. Hesin er settur á stovn út frá keynsiansku tankagongdini um at spara upp í góðu tíðunum fyri at hava nakað at taka av í kreppuárunum. Nakað, ið fær enn størri týðning um Føroyar verða sjálvstøðugar. Ein búskapargrunnur lýstist best í sambandi við skattapoli-

tikkunum. Í góðu tíðunum krevur ein heldur hægri skatt, sum fer í henda góða grunn, og í ringu tíðini verður skatturin settur niður fyri í staðin at nøkta tørv tess almenna ígjøgnum uppsparda kapitalin. Harvið fáa bæði tað privata og tað almenna ágóðan av búskapargrunninum í kreppuárum. Tað privata vegna ein lægri skatt (og harvið størri ræsarum til íløgur og ábøtur), og tað almenna vegna teir í grunninum uppspardu pengarnar.

Men allíka væl eru røddir frammi um, at skatturin eigur at lækkast – eisini, og ikki minst hjá háinntøkunum. Hetta fyri at skapa størri virksemlu í landinum. Argumentið er soleiðis sæð í lagi, burtur sæð frá, at virksemlu her í landinum neyvan fær verið nógv størri enn tað longu er, um búskaparligi stabiliteturin skal varðveitast. Í staðin fer økta peningarenslið at sláa bakk og skapa prísvøkstur.

Hetta vísa royndir frá so gott sum øllum londum her á leiðum. Í Føroyum er hesin vandin serstakliga stórur, tí at ikki er gjørligt at føra egnar peningapolitikk. Roknistykkið fer tá at síggja soleiðis út: Vegna skattalætta eigur tú tiggju prosent meiri ímillum hendurnar, men hvat hjálpir tað tá ið prísirnir, eftir øllum royndum at døma, eisini fara tiggju prosent, um ikki meiri, upp? Tá er lítið vunnid, og tey einastu, ið fáa ágóðan av skattalætlanum, verða tí tey, ið eru fjar fyri at handla í altjóða gjaldoyra ella realkapitali. Við øðrum orðum stóru útflutningsfyrítøkurnar. Tær fáa stóru inntjeningina, og vegna vandan fyri akkumuleraðum prísvøkstri, verður vanligi borgarin kanska verri fyri enn hann var áðrenn skattalætta. Ikki í krónum og oyrum sum so, men sæð í mun til hvat vörurnar kosta: Pengarnir verða

minni verdir.

Hetta umframt tann vandan, at skattalætta heilt ítøkliga gevur tí almenna minni at arbeiða við, og harvið skýtur lívsneyðugar verkætlanir fram í tíðina, og harvið setur langsigdu búskaparmeningina upp á spæl. Ella kanska ta løttu loysnina, at man velur at fjerna ta brynjuna sum búskapargrunnurin er, og nýtir hann sum kompensatió fyri vantandi peningin. Tá verður einki at gera gott við tá ið tær ringu tíðirnar koma – og tað vita vit, at tær fyrr ella seinni gera í einum monobúskapi sum tí føroyska, har fiskivinnan er eitt og alt. Tá hava vit spælt av við bæði amboðini at seta gongd á aftur búskapin: Møguleikan fyri vøksum skattalætta (igongdseting av privatum virksemlu) og fígging úr búskapargrunninum (igongdseting av almennum virksemlu).

Henda grein er ein roynd at verja framúr skilagóða

hugskotið við búskapargrunninum, og vísa á, at ein skattalætti kann vísa seg at vera ein hóttað imóti hesum, fyri ikki at tosa um, at hann kann fara at virka sum ein beinleiðis útflutningur av kapitali – úr lummum føroyinga – via útflutningsfyrítøkurnar – sum íløgur í útlandskar fyrítøkur, tí at føroyski marknaðurin fyri íløgur í hesum hákonjunkturíðum ikki er serliga kappingarføru; hann er longu um at vera mettadur. Ein skattalætti merkir tí í besta føri tað, at vit blaka árarar fyri borð uttan møguleika fyri at sigla uttanum íðurnar, og í ringasta føri, at vit harumframt opna eina ventil fyri alheimskapitalismuni, so at virði stillisluga og óvarnað kunnu leka út úr føroyska búskapinum. Við øðrum orðum, at vit blaka nøgluna fyri borð og seta okkum spent at vita hvat ið fer at henda.